

ΓΝΩΜΗ

Νίκος Βέττας

Προς αναζήτηση κατεύθυνσης

Κατά μια ανάγνωση, η οικονομία κινείται σωστά. Αναμένεται να αναπτυχθεί εφέτος, έστω και με χαμηλό ρυθμό, και η ανεργία μειώνεται συστηματικά, έστω και ελαφρά. Δείκτες όπως η βιομηχανική παραγωγή, οι άδειες οικοδόμησης και οι εξαγωγές κινούνται ανοδικά. Σε περιοχές της χώρας, μάλιστα, με υψηλό εισερχόμενο τουρισμό, παρατηρείται σημαντική αύξηση εισοδημάτων. Δημοσιονομικά, δεν δημιουργούνται ελλείμματα. Δεν υπάρχουν πολιτικές ή κοινωνικές αναταραχές και η τρίτη αξιολόγηση του προγράμματος είναι εφικτό να κλείσει χωρίς τις καθυστερήσεις που είχαν οι προηγούμενες.

Υπάρχει όμως και η άλλη ανάγνωση. Ο ρυθμός ανάπτυξης για το έτος αναμένεται να είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον στόχο που είχε τεθεί πριν από κάποιους μήνες από την οικονομική πολιτική. Επίσης, αλλά και εξίσου σημαντικό, η ανάπτυξη στη χώρα μας αναμένεται ασθενέστερη από ό,τι στις περισσότερες χώρες της Ευρωζώνης, άρα η απόκλιση από τους εταίρους αυξάνεται αντί να μειώνεται. Η οικονομία ανακάμπτει μιν, κυρίως στον βαθμό που ενισχύεται στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις η εντύπωση ότι δεν θα υπάρξει εκτροχιασμός του προγράμματος, αλλά η ανάκαμψη είναι ασθενής και στηρίζεται κατά βάση στην κατανάλωση. Οι επενδύσεις ασθενούν.

Συνολικά, λοιπόν, η εικόνα δεν επιτρέπει εφησυχασμό. Ακόμη και από μια πρώτη, επιφανειακή, ανάλυση είναι σαφές πως αν ο τουρισμός δεν αυξανόταν, σε μεγάλο βαθμό λόγω προβλημάτων στις ανταγωνίστριες χώρες της γειτονιάς μας, αν οι τιμές ενέργειας δεν ήταν σε χαμηλά επίπεδα και αν η Ευρωζώνη δεν αναπτυσσόταν πιο γρήγορα από το αναμενόμενο, αυξάνοντας έτσι και τις εξαγωγές των αγαθών μας προς αυτή, το αποτέλεσμα θα ήταν μια ακόμη χρονιά στασιμότητας αλλά και επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου. Δεν είναι αυτή η δυναμική ανάκαμψης που μπορεί και πρέπει να έχει μια χώρα που (υποτίθεται ότι) βγαίνει από πολυετή και βαθιά ύφεση.

Μια απόπειρα για βαθύτερη ανάλυση, προκαλεί επιπλέον προβληματισμό. Μια οικονομία της οποίας η παραγωγική μηχανή δεν διακρίνεται για τη ροπή προς την καινοτομία αλλά, έστω και από συνήθεια και αδράνεια, στρέφεται για προστασία και προσόδους στο κράτος, δεν μπορεί να παράγει υψηλά πραγματικά εισοδήματα. Είναι αλήθεια πως σημαντικά τμήματα της οικονομίας και επιμέρους επιχειρήσεις προσαρμόζονται καλά στις νέες απαιτήσεις και προκλήσεις, καταγράφοντας θετικές επιδόσεις. Όχι απλώς επιβίωσαν στην κρίση, αλλά η δοκιμασία τις έκανε περισσότερο ανθεκτικές και άλλαξε τον προσα-

νατολισμό τους προς την εξωστρέφεια. Αλλά τμήματα της οικονομίας, όμως, πεισματικά επιμένουν και ελπίζουν πως, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, θα συνεχίσουν την επιβίωσή τους στη βάση της στενής σχέσης τους με τον δημόσιο τομέα. Αυτά είναι ακόμη το ισχυρότερο ρεύμα, τόσο με τη στενή οικονομική έννοια όσο και αναφορικά με την πολιτική του επιρροή. Ως επακόλουθο, το ειδικό βάρος του κράτους στην οικονομία, τόσο στην πλευρά της εργασίας όσο και των επενδύσεων, αυξάνεται.

Τελικά το ερώτημα ίσως πρέπει να τεθεί ως εξής: Μπορεί να υπάρξει νέα κατεύθυνση στην ελληνική οικονομία, που σταδιακά θα τη μετατρέψει σε μια σύγχρονη ανοικτή ευρωπαϊκή οικονομία; Αυτό θα σημαίνει συστηματική στροφή στο να υπάρχουν ανοικτές αγορές, κεντρικός ρόλος στην επιχειρηματικότητα και καινοτομία, αλλά και ένα κράτος που εξασφαλίζει αποτελεσματικά την κοινωνική συνοχή και προστασία των πραγματικά αδύναμων, όχι των παρασιτικών ομάδων. Ή μήπως όλες οι αναγκαίες προσαρμογές θα συνεχίσουν να γίνονται περίπου εκβιαστικά και υπό το κράτος του φόβου μιας τελικής πτώχευσης; Τα δεδομένα αλλά και η εμπειρία των τελευταίων ετών δείχνουν πως όσο δεν αναπτύσσεται θετική δυναμική στη βάση αξιόπιστου σχεδίου και με ισχυρή και ειλικρινή πολιτική στήριξη του, το

καλύτερο που θα μπορούμε να ελπίζουμε είναι μια πορεία της οικονομίας σαν τη σημερινή. Δηλαδή, με εξισορρόπηση σε χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας και ανακύκλωση εισοδημάτων και αποταμιεύσεων από τη μια κοινωνική ομάδα στην άλλη, ανάλογα με την οριακή πρόσβασή της στην εκάστοτε πολιτική εξουσία.

Χωρίς μια αξιόπιστη δέσμευση για τις τομές που απαιτεί μια ισχυρή αναπτυξιακή πορεία, η οικονομία θα παλινδρομεί ανάμεσα άλλοτε στην ανάκαμψη για πρόσκαιρους λόγους και άλλοτε σε ευκαιριακές και αποσπασματικές παρεμβάσεις σε πλευρές της οικονομικής πολιτικής, όπως με αύξηση φόρων και μειώσεις συντάξεων, που θα συντηρούν, στην ουσία της, τη σημερινή κατάσταση. Εξυπακούεται πως σε ένα τέτοιο πλαίσιο δεν δημιουργούνται συνθήκες ούτε για την απαραίτητη μαζική προσέλκυση επενδύσεων, ούτε για αποφασιστική άρση των κεφαλαιακών ελέγχων. Πιθανώς το σημαντικότερο, στερείται από τη χώρα η δυνατότητα να συμμετάσχει με κύρος στο μοίρασμα ρόλων και στο ξεκαθάρισμα κανόνων που αναμένεται να αρχίσει στην Ευρώπη αμέσως μόλις σχηματιστεί η επόμενη γερμανική κυβέρνηση.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

